

De Bangkok al Raval:

MÉS QUE CARVALHO, MONTALBÁN

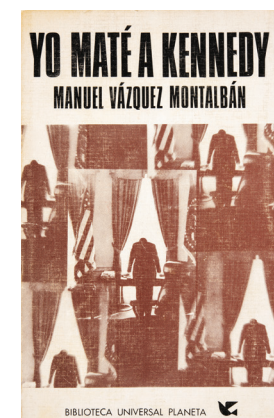
Ara fa cinquanta anys, el 1972, naixia un detectiu de novel·la negra que tindria una extraordinària fortuna literària, Pepe Carvalho. La seva aparició es produeix en una novel·la experimental, amb un personatge encara poc definit i sense els companys que en episodis posteriors aniran configurant el seu univers. I sobretot sense la presència de la ciutat de Barcelona, que serà l'escenari gairebé fix de les seves aventures. El personatge dona lloc poc després a una sèrie, amb la publicació de *Tatuaje*, i es popularitza amb *Los mares del sur*, guanyadora del premi Planeta 1979. L'èxit del detectiu, però, ha contribuït probablement a desdibuixar el conjunt de la producció montalbàniana.

Perquè Vázquez Montalbán si per alguna cosa es caracteritzà fou per una gran capacitat creativa, amb diversos llibres publicats de manera regular any rere any, amb múltiples contribucions a la premsa, i amb una àmplia varietat de gèneres utilitzats i de temàtiques tractades. El Montalbán narrador no pot fer negligir el Montalbán poeta, o el periodista, l'assagista, el gastrònom... La facilitat d'escriptura i la capacitat de treball que hi ha darrere d'una producció amplíssima li van fer merèixer algun retret, però la seva vitalitat sempre es va imposar per damunt de qualsevol altre criteri. Ell era així.

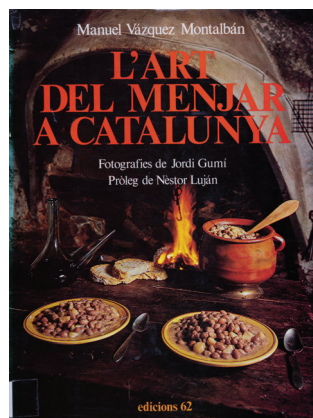
També era un home d'esquerres, de fortes conviccions polítiques. En l'època universitària havia militat a les files del "Felipe", i després continuaria en el partit antifranquista per excel·lència, el PSUC, en el qual va arribar a tenir algun càrrec orgànic. Però no va ser persona de pensament encotillat, i la militància no li impedí mai la llibertat de criteri, ni respecte al moviment comunista ni a l'esquerra en general. Davant la dicotomia entre opressors i oprimits, la seva escriptura deixà sempre clar quin era el seu partit.

Vázquez Montalbán va treballar com si no hagués de tenir una llarga vida. Viatjà per tot el món, fins a morir a Bangkok. Però la seva existència –com la de Carvalho– sempre estarà lligada al Raval que el va veure néixer el 1939 i a la Vallvidrera on es traslladaria a viure, i des d'on observava, de dalt estant, la gran encisera.

Jaume Clarà. Secció de Col·leccions Generals | Anna Gudayol. Secció de Manuscrits

<< Yo maté a Kennedy. Barcelona: Planeta, 1972

< L'art del menjar a Catalunya. Barcelona: Edicions 62, 1977

En un món global

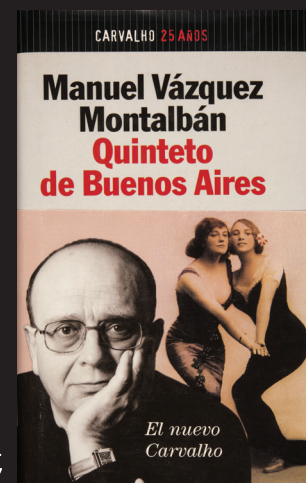
Manuel Vázquez Montalbán mor el dissabte 18 d'octubre del 2003 a Bangkok. Problemes cardíacs que arrossega des de fa temps acaben amb la seva vida, quan només té 64 anys, en un dels llocs definits com a terra de ningú, l'aeroport de la capital tailandesa, imatge d'un món globalitzat. El Sud-est asiàtic, així com el Mèxic zapatista o la Cuba castrista, entre d'altres indrets, han estat escenaris de la producció literària de Montalbán, sobretot en la darrera etapa creativa, en un exercici de crítica al neoliberalisme en expansió. No deixa mai de petja, però, el seu entorn més proper: la història i la política espanyola i catalana, la Barcelona de les Rambles, el món de la gastronomia...

Montalbán davant una bacallaneria de la Boqueria. Dècada de 1990 (fot. desconegut)

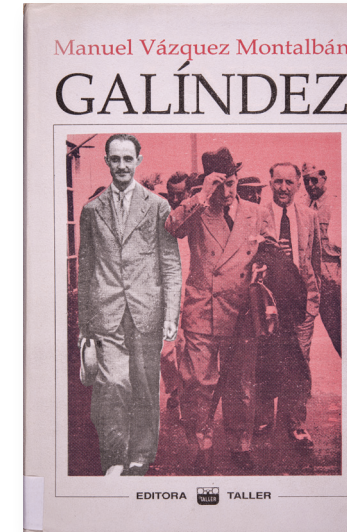
Vázquez Montalbán a Chiapas amb els zapatistes. Gener-febrer 1999 (fot. Guiomar Rovira)

Quinteto de Buenos Aires. Barcelona: Planeta, 1997

Entre el desencís i la memòria

Com a militant d'esquerres des de la seva joventut, la victòria de Felipe González l'any 1982 li genera unes expectatives de canvi que, en bona part, es veuen reduïdes ja sigui per la renúncia a determinades promeses programàtiques que han dut els socialistes al poder com per la corrupció que afecta alguns dels seus protagonistes. Vázquez Montalbán s'hi mostra crític a través de múltiples articles i en diversos llibres d'assaig, però també des de la narrativa, Carvalho inclòs. Davant aquesta situació, i també de l'ambivalència de sentiments que li generen les transformacions de la Barcelona olímpica, centra part del seu treball en la recuperació de la memòria històrica, en especial del llarg franquisme, sense rebutjar incursions en els anys immediatament anteriors.

Galíndez. Santo Domingo: Editora Taller, 1990

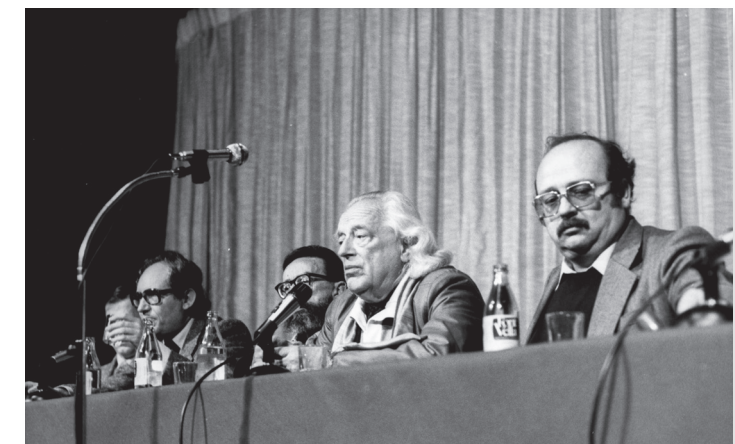

Turia, nº 1506 (14/20 diciembre 1992)

"Gigantes y cabezudos. Entre los sueños de nuestra generación no figuraba el poder". Dibujos de Peridis. *El País semanal*, 26 agosto 1984, p. 4-5

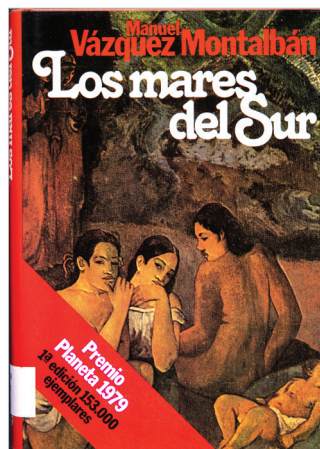
En transició

Amb la mort del dictador s'inicia una etapa de més llibertat creativa, que Montalbán aprofita en les seves molt nombroses col·laboracions periodístiques. Destaca la participació en el setmanari *Por favor*, on signa sovint com a Manolo V el Empecinado. Entrevista les persones més significatives de la política estatal a *Mis almuerzos con gente inquietante*, entre elles el president del govern espanyol Adolfo Suárez, que no li dona mai permís per editar-ne la transcripció. En l'àmbit més literari, obté el reconeixement popular que li proporciona el premi Planeta del 1979 per *Los mares del sur*, la quarta entrega de la sèrie Carvalho, que s'havia començat a definir el 1974 amb la segona entrega, *Tatuaje*.

Taula rodona sobre narrativa espanyola organitzada per Editorial Brugeta, amb Vázquez Montalbán i Rafael Alberti. 25 abril 1980 (fot. desconegut)

Por favor. Año, 1, núm.
18 (25 octubre 1974)

Los mares del sur. Barcelona: Planeta, 1979

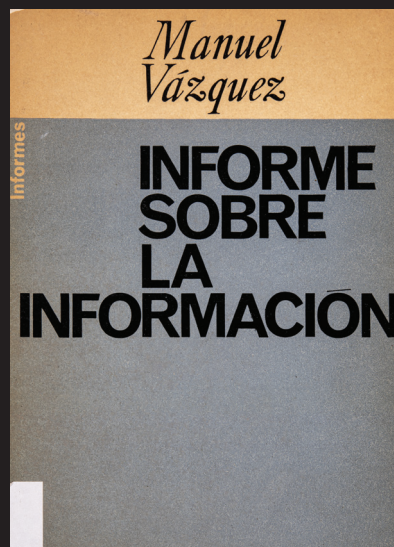
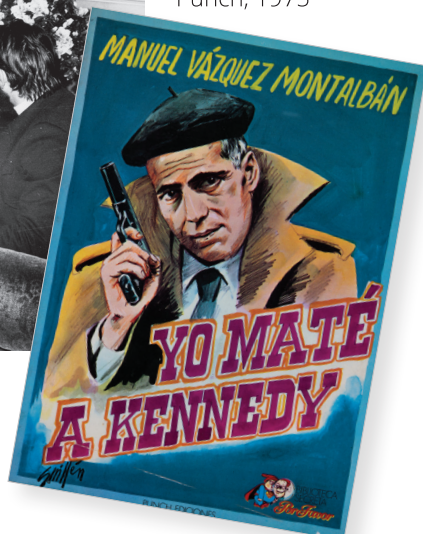
Ensorrant el règim

Després de sortir de la presó, tot i no abandonar la militància política, Montalbán contribueix a la lenta erosió del règim escrivint sobre múltiples aspectes de la vida quotidiana. És l'etapa en què s'afirma el seu vessant poètic –no en va és inclòs en els *Nueve novísimos* de Josep M. Castellet–, i publica les primeres obres de narrativa amb la qual assaja la seva “escriptura subnormal”. Amb aquesta disposició formal apareix per primera vegada el personatge que el farà més popular, el detectiu Pepe Carvalho, protagonista de *Yo maté a Kennedy*. És també el moment en què es consolida com a periodista a les pàgines de *Triunfo*, gràcies a la sèrie d'articles “Crònica sentimental de España”, seguits més endavant per “La Capilla Sixtina”, secció que signa com a Sixto Cámara.

Yo maté a Kennedy. Portada e ilustraciones de J. Guillén. Barcelona: Punch, 1975

Amb Dalí, Pierre Delabre i el compositor Igor Wakhevich a l'Hotel Rivoli. París, ca. 1971-1972 (fot. desconegut)

Informe sobre la información. Barcelona: Fontanella, 1963

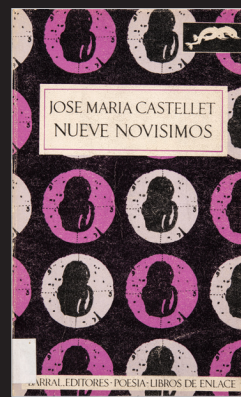
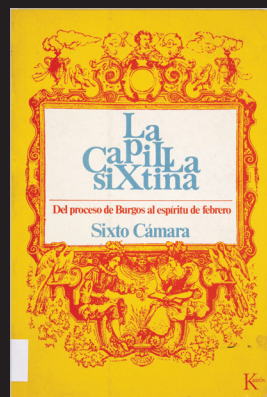
“XXVI veces amaneció el '18 de Julio”. *Solidaridad nacional*, 21 julio 1961, p. 7

Carnet d'estudiant de la Universitat de Barcelona, curs 1957-1958

Sota Franco

Que Vázquez Montalbán viurà sota Franco es fa evident als pocs dies de néixer a Barcelona el 14 de juny de 1939, quan el seu pare és empresonat. Les tropes franquistes han ocupat la ciutat encara no fa mig any. La vida al Raval de la postguerra no és gens fàcil i la seva formació rep l'empremta del nou règim. Malgrat una situació familiar precària, la seva intel·ligència li permet d'ingressar a la universitat per estudiar filosofia i lletres i periodisme. Allí se li obre un nou món d'amistats i inquietuds intel·lectuals i polítiques: milita al Frente de Liberación Popular (el “Felipe”), després al PSUC. El 1961 es casa amb Anna Sallés i l'any següent tots dos són empresonats per l'activitat política. Montalbán passa més d'un any a la presó de Lleida, on escriu la primera obra d'assaig i s'inicia en l'escriptura poètica.

<< *La Capilla Sixtina*. Barcelona: Kairós, 1975

< J. M. Castellet (ed.). *Nueve novísimos poetas españoles*. Barcelona: Barral, 1970

De Bangkok al Raval:

MÉS QUE CARVALHO, MONTALBÁN

Del 22 d'abril al 2 de juliol de 2022

HORARI:
De dimarts a divendres
d'11 a 15 i de 17 a 20 h
Dissabtes de 10 a 14 h

Vázquez Montalbán, assegut a l'interior del Bar Velòdrom. Barcelona, 1997 (fot. Regina Recht)

Biblioteca de Catalunya

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

B 8563-2022